

Nr 660

Av herr Nilsson, Ferdinand, i anledning av riksbankens diskontohöjning den 30 januari 1964.

Att årets statsverksproposition bör bedömas med beaktande av aktuella risker på grund av förefintlig inflatorisk utvecklingstendens har från olika håll framhållits. Sakförhållandet har understrukits genom riksbanksfullmäktiges beslut den 30 januari 1964 att höja diskontot från 4 till 4½ procent. Betydelsen av denna under riksdagen inträffade, till innebörd och verkningar betydelsefulla, åtgärd accentueras av en i samband med beslutet om diskontohöjningen utsänd kommuniké. Däri framhålles det stegrade behovet av restriktiva åtgärder i anledning av det fortsatta konjunkturuppsvinget i Sverige liksom utomlands. Den beslutade åtgärden framstår direkt liksom genom sina återverkningar klart såsom en under riksdagen inträffad händelse (riksdagsordningen § 55, mom. 1) av sådan betydelse att den bör påkalla riksdagens särskilda uppmärksamhet.

Uppenbarligen är åtgärder erforderliga för att motverka en icke minst med hänsyn till utformandet av årets statsverksproposition stegrad inflationsrisk. En annan sak är att värdet av den beslutade diskontohöjningen som vapen mot inflationen på goda grunder kan göras till föremål för kritiskt bedömande. I olika sammanhang tidigare har också betonats att verkningarna av en räntehöjning slår mycket olika i fråga om olika delar av näringslivet. Skäl har också framförts för uppfattningen, att en förhöjd ränta har sina kanske starkaste verkningar där det mindre erfordras, men lämnar andra, starkt inflationsdrivande avsnitt av näringslivet tämligen opåverkade. På goda grunder har anförts att de mindre företagen, särskilt inom småindustri, handel, hantverk, jordbruk, trädgårdsodling och fiske, på grund av sitt beroende av den inhemska lånemarknaden får stark känning av en räntehöjning genom dyrare växlar och kortfristiga lån. Det har också påvisats — exempelvis i Arvidssons undersökning i Ekonomisk Tidskrift 1956, liksom av konjunkturinstitutet på stabiliseringsutredningens uppdrag 1957 — att just den mindre företagsamheten drabbas av svårigheter när statsmakterna vidtager åtgärder som försvårar eller fördyrar kreditgivningen på hemmamarknaden. Dessa mindre företagare är mera beroende av bank- och leverantörkrediter och har inte storföretagens möjligheter till självfinansiering, att få ut nyemissioner eller obligationslån. Man vet att kreditgivningen vid sidan av bankerna steg påtagligt då statsmakterna höll igen på penningtillgången. Den utlåning som då förekom i

form av kundkrediter och förskott synes enligt av företagskreditutredningens verkställda undersökningar (SOU 1961: 64) i högre grad ha kommit de större företagen till godo. När de större företagen pressats av kreditpolitiska åtgärder har detta återverkat i form av väsentligen reducerade möjligheter för de mindre att hos dessa erhålla krediter för maskinin-köp och annat. Därigenom överlastas ytterligare trycket av de statliga åtgärderna från de större, ekonomiskt väl utrustade företagen till de mindre och svagare. — Beträffande jordbruket gäller att denna genom avtal med staten i fråga om sin prissättning reglerade näring redan därför icke kan vara inflationsdrivande.

Det torde kunna hävdas, att *det icke är från de delar av näringslivet, som hårdast drabbas av räntehöjningar, som de stora inflationsriskerna hotar.*

Skall man verkligen kunna avgörande påverka inflationsproblemet måste uppmärksamheten riktas speciellt på de stora maktfaktorer som avgörande påverkar den ständiga löne- och priskarusellen. Obestriddigt är det de stora företagen och deras lönesättning vid avtalsuppgörelser och — på grund av arbetsmarknadspolitiken — vid de ständiga löneglidningarna dessemellan som dominerar den ekonomiska utvecklingen. De mindre — och de mindre lönsamma — avsnitten av näringslivet är nödsakade att efter förmåga anpassa sig därefter. Redan i föredrag inför Sv. bankföreningen i oktober 1961 (se Sv. Bankföreningens tidskrift 1961 nr 88) har statssekreteraren i finansdepartementet understrukit detta sammanhang. Han berörde skatteunderlagets ökning i dålig överensstämmelse med den samtida produktionsökningen och därmed förbundna risker. Skatteunderlaget hade i 1960 och 1961 års taxeringar ökat med ungefär 11 procent medan motsvarande siffra för 1958 var 4,6 procent och för 1959 4,8 procent.

Som slutsats fastslog han att "ökningens storlek ju är ett bevis för att vi icke lyckats bemästra överkonjunkturen på arbetsmarknaden". Liknande synpunkter har anförts angående det aktuella läget och dess problematik. Det torde böra understrykas, att det icke går att skjuta över ansvaret beträffande arbetsmarknaden helt på arbetsmarknadens parter så länge den statliga arbetsmarknadspolitiken verkar så, att permanenta löneglidningar på åtskilliga avsnitt ligger före och över avtalsresultaten.

För en sund utveckling av näringslivet för främjande av en för konsumtion och export erforderlig produktion till lämpliga priser utgör rationalisering och effektiv maskinanvändning viktiga förutsättningar. Åtgärder av den art som föreslås i prop. nr 40 vid årets riksdag synes avse sådana produktionsfrämjande åtgärder. En rättvis avvägning av de skatterabatter som däri avses, så att de kommer också det mindre näringslivet till del och ej blott storföretagen, synes också väl förenliga med en ekonomisk politik som strävar att undvika en inflatorisk utveckling. Målsättningen måste därvid vara, icke att skapa stora vinster i form av förhöjning av för-

ut höga löner och stora företagsvinster utan att främja konsolidering och upprustning. Under tidigare år har i stället för den för de svaga företagen förödande ränteskruven tillämpats särskilda beskattningsåtgärder som främjar de stora i aktiebolagsform bedrivna företagens konsolidering och topphugger stora inflationsdrivande vinstutdelningar.

År 1955 infördes en s. k. extra bolagsskatt med i förslaget (prop. 1955 nr 196) angiven konjunkturpolitisk avsikt att dämpa då förefintlig risk för utveckling i inflatorisk riktning. Skatten avskaffades 1959. Den ekonomiska utveckling som tagit sig uttryck i skatteunderlagets ökning från och med detta år har karakteriserats i anknytning till taxeringsresultaten 1960 och 1961 från finansdepartementets sida (se ovan). Lika väl som åtgärder för främjande av maskinanvändning inom företagen och andra rationaliseringsåtgärder kan motverka skadliga prispfördyringar och främja produktionen, lika nödvändigt är det att åtgärder vidtages som främjar avskrivningar och motverkar stegrade förut höga löner och stora bolagsvinster.

År 1960 redovisade svenska aktiebolag m. fl. nettoinkomster på 2 573 milj. kronor. År 1961 var siffran 3 060 milj. kronor och år 1962 3 251. Vid 1963 års taxering redovisades en nettoinkomst av 3 124 milj. kronor. Den taxerade inkomsten för samma kategori var 1962 2 753 milj. kronor och 1963 2 581 milj. kronor. På grundvalen härav skulle en återinförd 10-procentig extra bolagsskatt ge ungefär 200 milj. kronor per budgetår. En ökad konsolidering genom avskrivningar skulle givetvis i sin mån sänka beloppet. I vart fall skulle ett återinförande av den extra bolagsskatten nu liksom tidigare vara av värde som konjunkturdämpande åtgärd. Ur åtskilliga synpunkter framstår sådana åtgärder som lämpligare än det förhöjda diskontot med dess berörda snedbelastning av den inflationsbekämpande effekten.

Under hänvisning till anförd motivering hemställs,

att riksdagen i anledning av riksbankens beslut 30 januari 1964 att höja diskontot måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag avseende återinförande i inflationsbekämpande syfte av den 1959 avskaffade s. k. extra bolagsskatten såsom förutsättning för ett återförande av riksbanksdiskontot och därmed sammanhängande räntesatser till i början av 1964 varande läge.

Stockholm den 18 februari 1964

Ferdinand Nilsson
i Kungsängen